Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

...VO—YEAR XXIX | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 16, 1928, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | CHICAGO, ILL., TOREK, 11. AVGUSTA (AUGUST 11), 1936. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 158

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Španski fašisti se umikajo pred silami ljudske armade

...veljnik ljudske armade se pripravlja na naskok na rebelno trdnjavo. Evropa se je nekoliko pomirila, ko je devet držav podprlo francoski predlog glede sklenitve nevtralnostnega pakta. Socialistični vodja pravi, da bodo delavci vladali Španijo po zatrtju fašistične revolte. Eksekucija rebelev v Badajozu

...MADRID, 10. avg. — Španska ...da danes poroča, da so njene ...e okupirale trinajst mest, ki ...bila doslej v rokah fašistov. V ..., Maroko, kjer je glavni ...fašističnega voditelja Fran...a Franca, je izbruhnila kole...

...Angleški poslanik v Španiji je ...il oster protest pri fašistič...voditeljih zaradi uboja angle...ega kapitana Ruperta Savila v ...ini Gijona. Ubila ga je gra...a s fašistične križarke Almi...e Cervera, ki je zadela njego...o jadrenico.

...Madrid, 10. avg. — Fašistični ...skok na gorovje zapadno od ...ralperala, kjer so se utabo...e ljudske čete, je bil odbit in ...eli so se morali umakniti z ...kimi izgubami, se glasi po...ilo polkovnika Mangade, po...ljnika vladnih čet. Te so po... zasedle vrh gorovja in po...ročile veliko demoralizacijo ...d fašističnimi rebeli.

...Mangada je naznanil priče...e nove ofenzive proti mesto...a Avilla in Salamanca, ki sta ...rokah rebelev. Vojaška ko...a pod poveljstvom majorja ...dela Subiosa se od zapada ...ika proti kraju, kjer se na...e Mangadova armada, s ka...o se bo združila. Ta bo šte...okrog pet tisoč mož in imela ...pet velikih topov.

...Mangada je že zasedel elek...arno, ki zalaga Avillo z elek...ičnim tokom. Sprednje vr...e njegove armade so že do...le v bližino tega mesta in se ...pravljajo na naskok. "Ne ...rad poškodoval tega mesta, a ...dim, da je potrebno," je rekel ...angada.

...Vojni minister je včeraj na...anil, da so ljudske čete okupi...le Formentero in Ibizo, dva ...anjša baleariška otoka. ...ki poročnik in 23 drugih ...ev je bilo ujetih in vladne ...e so zasegle tudi več tankov ...municijo na otoku Formen...ro.

...Pariz, 10. avg. — Francoska ...da je uverjena, da je s svo...mi diplomatskimi potezami ...vrnila nevarnost evropske ...ne. Devet držav je že na...anilo, da bodo odobrile fran...ki načrt, ki določa nevtral...et z ozirom na civilno vojno ...Španiji.

...Vest iz Berlina, da bo tudi ...emčija v načelu odobrila ne...alnostni pakt, je ublažila na...o situacijo. Pariška vlada ...bila alarmirana, ko je nacij...o časopisje po eksekuciji sed...ih nacijev v Španiji zagnalo ...en krik, da morajo evropske ...lave intervenirati v Španiji ...koncati "rdečo nevarnost".

...Zadnja poročila iz Berlina ...glašajo, da bo tudi Nemčija ...dovala z drugimi državami, ...so naznanile, da bodo nevtral...e v civilni vojni, ki divja v ...paniji. Države, ki so obljubi...e, da se ne bodo vmešavale v ...anski konflikt, so Francija, ...emčija, Sovjetska unija, Ve...a Britanija, Belgija, Italija, ...rtugalska, Holandska in Če...oslovaška.

...Gibraltar, 10. avg. — Indale...io Prieto, vodja španskih socija...stov, je v svojem govoru po ...adiu z madridske postaje iz...avil, da bodo delavci vladali v ...paniji, ko bo zatrta fašistična ...evolta. "Delavci se borijo za ...hranitev španske republike in ...er so njena glavna obrambna ...la," je rekel Prieto. "Ko bo-

Domače vesti

Obisk

Chicago. — Gl. urad SNPJ je obiskala žena Johna Hočevarja iz Milwaukeeja.

Vesti iz Minnesote

Ely, Minn. — Matija Pogorelc, naš znani starinar, je te dni poslal v Duluth pol okamenele glave neke pradavne živali, ki je bila izkopana pet milj južno od Elyja na farmi rojaka Johna Kovača. Okamenina ima očesni jami in udrtino, kjer je bil nos ali gobec. Najdba je zdaj na ogled v oknu duluthskega časopisa The Herald and News-Tribune. Zgodovinska društva v Duluthu se zanimajo tudi za Pogorelčevo zbirko starih dokumentov in knjig. — Frank Smoltz, aktiven član SNPJ in igralec na radiopostaji v Chisholmu in njegova sestra sta odšla za nekaj tednov v Detroit, Cleveland in Niagara Falls.

Rojak umrl v Kanadi

Toronto, Ont., Kanada. — Dne 3. t. m. je podlegel operaciji na ledvicah rojak Frank Vitkovič, star 35 let in doma iz Podklanca pri Vinici v Beli Krajini. Več let je delal v zlatih rudnikih v Kirkland Lake, kjer si je nakopal bolezen. Tamkaj je spadal k slovenskemu podpornemu društvu. V starem kraju zapušča ženo in dva nedorasla otroka.

Rešil tovariša smrti

Chicago. — Naš dopisnik Fr. Kroll nam poroča iz Butta, Mont., da je rešil svojega tovariša pri delu gotovo smrti, ko mu je rekel, naj se odstrani izpod skale, pod katero je čepel. Tri minute kasneje se je skala utrgala in treščila na tla. Kamen, ki se je odkrušil od skale, je oplazil Krolla po nogi, toda hude sile ne bo.

Prospektor našel izgubljeno letalo

Fairbanks, Alaska. — John Hajdukovič, zlatoiskalec, je pred nekaj dnevi našel ostanke letala, v katerem se je pred letom dni izgubil letalec Arthur F. Hines s tremi potniki vred. Od letala je ostalo le železno ogrodje, drugo je pepel z nekaj človeškimi kostmi vred. Ostanki letala so bili na golih slemenih hribov, ki se nahajajo 175 milj zapadno od Fairbanksa v Alaski.

Novice iz Južne Amerike

Buenos Aires, Arg. — Neki pijani Argentinec je 21. junija brez vsakega povoda ustrelil rojaka Antona Udoviča od Novega mesa. Umor je bil izvršen v restavraciji v Necocheeju. — V tukajšnji naselbini je umrl Henrik Kravanja, star 35 let in doma iz Brovškega. V Argentiniji je bil 10 let in tu zapušča ženo in hčer. — Alojzija Fabčič iz Št. Vida pri Vipavi se je omožila z nekim Argentincem.

Arabci ne marajo preklicati stavke

Bojazen pred novo teroristično kampanjo

Jeruzalem, 10. avg.—Znamenja kažejo, da se bo protižidovska gonja, ki jo vodijo Arabci, poostrila. Haifa, kjer je arabsko prebivalstvo v večini, je edino mesto v Palestini, ki se doslej še ni pridružilo protižidovski stavki. V tem mestu je glavno križišče palestinskih železnic in Irak Petroleum Co. ima tu svoja podjetja. Arabski agitatorji sedaj podžigajo železničarje in oljne delavce, naj se pridružijo stavki. Angleške avtoritete in uradniki oljne družbe so napeli vse sile, da preprečijo stavko, ki lahko povzroči resne posledice.

Vsi poskusi emirja Abdullaha v Transjordanu, ki hoče ublažiti situacijo, so se izjalovili. Sedaj je ponovno pozval voditelje Arabcev na konferenco in jih opozoril, da je vlada doslej uveljavila le obrambne ukrepe pri zatiranju arabske revolte, prisiljena pa bo podvzeti drastične korake, če ne bodo odnehali v svoji kampanji. Voditelje je zagotovil, da bodo mnogo pridobili, ako bodo preklicali stavko in ustavili teroristične aktivnosti.

Arabski voditelji so izjavili, da ne bodo preklicali stavke, dokler ne bo vlada ustavila priseljevanja židov v Palestino in pristala na vse druge zahteve, ki so jih predložili. Izdali so tudi proklamacijo, v kateri naglašajo, da bodo smatrali vsakega Arabca, ki ne bo sodeloval z njimi, za izdajalca. Proklamacija zaeno poziva vse arabske uradnike, naj se pridružijo protižidovski stavki.

Vsi predsedniški kandidatje bodo govorili ženskam

New York, 10. avg.—Predsedniški kandidatje vseh političnih strank so se odzvali povabilu, da nagovore šesti letni forum ženskih organizacij, ki se vrši v New Yorku 23. septembra. Navzočih bo okrog 3000 delegatinj iz vseh krajev Združenih držav. Roosevelt bo govoril ženskam po radiu iz Bele hiše in Landon iz Topeke, Kans., dočim ostali kandidatje—Norman Thomas, socialist, Earl Browder, komunist, Colvin, prohibicionist in Lemke — obiščejo ženski forum osebno.

Nevtralna Francija razkačila Trockija

Ošteva Bluma in komuniste

Pariz, 10. avg.—Leon Trockij, ki se nahaja na Norveškem, je objavil v pariškem "La Lutte Ouvrieru", glasilu francoskih trockistov, oster članek, ki je naperjen proti ruskim in francoskim komunistom ter Blumovi socialistični vladi. Trockij imenuje Stalinove komuniste in francoske socialiste "izdajalce delavstva", ker nočejo pomagati španskim delavcem "kakor bi bilo treba."

"Strahopetstvo Stalina, Bluma in Thoreza, voditelja komunistov v Franciji, postavlja delavsko stvar v Španiji in svetovno revolucijo v največjo nevarnost", piše Trockij. "Ako zmaga španski fašizem, bo usoda ljudske fronte v Franciji zapečatena in vse pridobitve francoskega delavstva v zadnjem juniju bodo izgubljene."

Akcija Blumove vlade za nevtralnost glede civilne vojne v Španiji najbolj jezi Trockija.

Lindberghove demonstracije na zboru znanstvenikov

Copenhagen, Danska, 10. avg. — Polkovnik Charles A. Lindbergh, sloviti ameriški letalec, bo danes pred dvesto znanstveniki, ki so prišli sem iz vseh krajev sveta, demonstriral delovanje mehaničnega srca, ki ga je izumil pred enim letom. Lindbergh stanuje v istem hotelu kakor dr. Alexis Carrel, član Rockefellerjeve ustanove v New Yorku in prejemnik Nobelove nagrade. Srce, nekakšna mehanična sesalka, lahko vzdrži pri življenju vitalen človeški organ dolgo dobo po odstranitvi iz telesa, je dejal dr. Carrel. Ta omogoča kroženje krvi v organu in preprečuje nevarnost okužbe. Delovanje tega mehaničnega srca je bilo sicer opisano v zdravniških žurnalih, toda glavni detajli so še tajnost. Ti bodo prvič pojasnjeni na sedanjem zborovanju znanstvenikov.

Demokratje slabši kot Landon, pravi Thomas

Providence, R. I. — Norman Thomas, socialistični kandidat za predsednika, je zadnjo soboto v svojem tukajšnjem govoru rekel, da je delavski rekord republikanskega kandidata Landona slab, ali še slabši je ta rekord demokratskih governerjev v Arkansasu, Indiani, Idahu, North in South Carolini ter v Georgiji.

ALI DOBIMO DVE DELAVSKI FEDERACIJI?

CIO se zdaj loti unioniziranja plinaren in koksoven

ADF BO IGNORIRANA

Washington, D. C., 10. avg.—CIO (Committee for Industrial Organization), kateremu načeluje John L. Lewis, je naznanil, da takoj začne s kampanjo za organiziranje 100,000 delavcev v plinarnah in koksovnah. Odbor za industrijsko organizacijo smatra, da ta podjetja, v katerih se premog izpreminja v plin ali koks, spadajo v premogovno industrijo in vsi delavci tamkaj spadajo v skupno organizacijo, katera ima opraviti s premogom, torej v rudarsko unijo.

Ta sklep izzove nov spor z eksekutivo Ameriške delavske federacije, kajti nekatere nove unije plinarskih in koksovnih delavcev so se že obrnile na ADF za čarter.

Poleg velike kampanje za organiziranje delavcev v jeklarski in železarski industriji, katera je že v teku, se CIO bavi z organiziranjem industrijskih unij v avtomobilski, kavčukarski in rajonski industriji. Nadalje je Lewisov odbor naredil strategično potezo, ko je pred nekaj dnevi poravnal stavko unije radijskih delavcev v Camdenu, N. J., katera je v konfliktu z radijsko in elektrarsko organizacijo ADF.

V vseh teh industrijah je Lewisov odbor prekoračil meje "craft" unij in prišel v konflikt z Ameriško delavsko federacijo. Ako se mu posreči, da organizira vse te delavce v industrijski uniji, bo Lewisov odbor pridobil okrog enega milijona novih članov in njegove unije narastejo na več ko dva milijona članov.

To je že sila, ki nekaj pomeni. Ker je CIO na drugi strani dal jasno razumeti, da bo ignoriral sklep eksekutive glede suspenzije desetih industrijskih unij, če se ta odbor ne razpusti do 5. septembra, ni več nobenega dvoma, da Lewis smotreno polaga temelj novi delavski federaciji v Združenih državah — industrijski federaciji, katera bo tekmovala s staro Ameriško delavsko federacijo. Kaj bodo posledice tega silnega konflikta, je danes še nemogoče povedati.

Kakšne bodo politične posledice, je tudi problematično. Lewis namreč zdaj favorizira Roosevelta in republikanci upajo, da poklicne unije, ki so v konfliktu z Lewisom, obrnejo demokratom hrbet in se pridružijo Landonu.

—Federated Pictures.

Skupina farmarjev iz Južne Dakote, ki je pobegnila iz te države pred sušo, si postavlja taborišče ob reki Missouri.

Nova 'prosperiteta' vodi v novo krizo

Do novega poloma vodi enostransko izboljšavanje biznisa

Washington. — Sedanje izboljšavanje biznisa ne vodi v novo prosperiteto, ampak direktno v novo krizo. Tega mnenja je odbor za javne zadeve socialistične stranke, ki bazira svojo napoved na analizi tekočega gospodarskega razvoja v Ameriki. Analizo je izdelal dr. Joel Seidman, profesor delavske šole Brookwood v New Yorku.

Do novega poloma mora priti, pravi odbor, "ker delodajalci in deničarji monopolizirajo ves prirastek narodnih dohodkov, delavstvo pa je deležno čisto malo ali pa nič večjega deleža dohodkov. Posledica je pomanjkanje masne kupne sile, kar mora privesti do novega poloma."

Lastniki ameriških industrij že dolga leta niso imeli tako bogate žetve, tolikih profitov kakor jih grmadijo zadnje čase. Profiti se dvigajo veliko hitreje kakor produkcija, ki je ob koncu junija že prekosila za več pointov produkcijo iz leta 1923-25. V prvi polovici tega leta je bila produkcija 15% višja ko v istem času lani, profiti pa so se v prvih treh mesecih dvignili za 50% nad lanskimi v isti dobi, v drugi četrtini leta pa znašajo okrog 75% več ko lani v enakem razdobju.

V prošlem juniju so dividendna izplačila znašala 295 milijonov ali 40 milijonov (16%) več ko lanskega junija. To je najvišja mesečna vsota od junija 1931. Za zadnjih šest mesecev so znašali profiti eno milijardo 661 milijonov — 279 milijonov ali 20% več ko v istem času lani. (V tem niso uključene vse korporacije, marveč le skupina.) Leta 1934 je na primer 149,000 korporacij prijavilo zakladniškemu departmentu štiri milijarde 265 milijonov profitov ali 43% več ko leto prej. Lanski profiti so bili še veliko večji, letošnji pa bodo nadkrilili lanske še veliko bolj, za blizu 100%, če bo šlo tako naprej.

Kaj pa delavstvo? Koliko je na boljem v tej — "prosperiteti"? Kar se tiče njegove kupne sile, skoraj popolnoma nič, oziroma le za spoznanje. Prošlega januarja je bila resnična plača, ki se meri po skupni vrednosti dolarja, le dva odstotka višja kakor leta 1933, Ameriška delavska federacija pa zdaj poroča, da se je kupna sila do zdaj dvignila le za 3.8% od 1933. Na drugi strani je brezposelnih še vedno okrog 11 milijonov, in to kljub temu, da je produkcija že prekosila "normalno" točko.

Vzrok, vsaj delni vzrok te ogromne "tehnološke" brezposelnosti je najti v tehle številkah: Po poročilu delavskega departmenta se je produkcija od lanskega junija do začetka tega leta zvišala na uro za štiri in pol

(Dalje na 5. strani.)

Nacijski governer v Brandenburgu odstavljen

Berlin, 10. avg. — Veliko senzacijo v nemških nacijskih krogih je povzročila uradna vest, da je governer Kube v Brandenburgu odstavljen iz razloga, ker sta bila dva njegova uradnika kaznovana zaradi nekih sleparij. Po nacijskem principu je predstojnik moralno odgovoren za početja svojih uradnikov.

Bivši španski predsednik pribežal v Pariz

Pariz, 10. avg. — Niceto Alcala Zamora, bivši predsednik španske republike, je danes dospel v Pariz in se zapri v neki hotel. Poročevalcem je rekel, da ne mara govoriti o sedanji civilni vojni v Španiji.

LANDONOVO 'PRIJATELJSTVO' DO DELAVSTVA

Opral se ne bo z nobeno izjavo že vsled zveze z wallstreetarji

DELAVSKO VPRAŠANJE JE GLAVNO

Washington. — (FP) — Kansaški governer Landon in republikanski kandidat za predsednika lahko poda še sto izjav in tolmačenj o svojem stališču do organiziranega delavstva, toda ne bo nikdar uspel, da bi se res lahko prikazal za — "delavskega prijatelja". To je pribito in bo ostalo pribito.

Edino, kar Landon in z njim vred njegovi podporniki lahko dokažejo, je to, da je on prav tako velik "delavski prijatelj" kakor je na primer American Iron & Steel Institute, zveza jeklarskih baronov. "Delavska planka" obeh je enaka: "Delavstvo se lahko organizira v unijah, toda brez vsakega vmešavanja ali pritiska od zunaj." To je že stara pesem vseh "openšaparjev".

Landona ničesar ne kvalificira, da bi se lahko prišteval med "delavske prijatelje", kar zna igrati še posebno veliko vlogo v tej kampanji. Vse, kar njegovi pristaši lahko rečejo o njem, je to, da je Landon gentleman, toda gentleman s tipičnimi wallstreetskimi nazori. Njegov rekord, kolikor ga sploh ima, le pokazuje, da je imel Lewis, predsednik rudarjev, popolnoma prav, ko je rekel, da bi Landon storil najbolje, če bi odprto priznal, "da ničesar ne razume o delavskih problemih."

V zvezi s tem ga najbolje pokazuje njegova lastna izjava, katero je dal nekemu washingtonskemu novinarju, ki ga je šel intervjuvat v Kansas. "Prav nič nisem proti, ako se delavci pri mojih oljnih vrelcih pridružijo uniji. Toda dvomim, da bodo to storili, ker so že toliko časa pri meni," je Landon naivno odgovoril na reporterjevo vprašanje.

Enako naivnost kaže tudi v svojem odgovoru Normanu Thomasu, v katerem navaja vzrok, zakaj je lani poslal milico nad rudarje v vzhodni del države. Poslal jo je, pravi on, za ohranitev miru in protektiranje delavstva in ji posebno naročil, naj bo "nepristranska". In ker je bila "nepristranska", "je razorožila obe strani", kar je res lepo.

V resnici se je zgodilo to, kar je želela Eagle Picher Mining & Smelting kompanija. Družba je potrebovala državno milico za razbitje delavske unije. Stavkarske vrste so bile čvrste, dokler ni prišla med nje milica. In ker družba ni mogla razbiti unije z nasiljem, jo je pod nadzorstvom milice zdrobila z zvijačo. Organizirala je kompanijsko unijo in plačala vsakemu članu dezet dolarjev, da je pustil delavsko unijo in se zavezal, da ne bo več postal njen član. Vodilni član kompanijske unije je John Cambell, delavski ravnatelj družbe.

Ker ima družba rudnike tudi v Oklahomi in Missouriju, je lanska stavka segla tudi v ti dve državi, toda milica je bila poslana nad stavkarje le v Kansasu.

Kar Landonovo "delavsko prijateljstvo" najbolj obtežuje, so temne sile, katere so odgovorne za njegovo nominacijo in katere financirajo njegovo kampanjo. In to je kombinacija Hearst-Wall street-Liberty liga, vsa republikanska burbonska zalega. Glavni stan republikanske stranke je bil lahko

(Dalje na 5. strani.)

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Stroj in socialni čut

Ameriški jug — imperij bombaža, tobaka in južnega sadja — se baha, da take prosperitete še ni imel v vseh časih od civilne vojne kakor zdaj, odkar je "new deal" na krmilu. Ali ta prosperiteta je le pri magnatih bombažnih plantaž, ki pridelujejo bombaž z majhnimi stroški in prodajajo ga po visokih cenah.

Zamorski delavci, ki obirajo bombaž in najemniki, ki dele pridelek z lastniki plantaž, ne poznajo te prosperitete. Posebno najemniki so težak problem na jugu. Zadnje čase so se ti reveži organizirali in zdaj čujemo o stavkah na plantažjah v južnih državah, ki so nekaj novega v Združenih državah.

Ampak najhujši problemi na ameriškem jugu šele prihajajo. Prihodnje leto se pojavi na bombažnih plantažah novi stroj za obiranje bombaža. Ta stroj, ki naredi v enem dnevu toliko kot 75 delavcev, je iznajdba dveh bratov z imenom John in Mack Rust iz Memphisa, Tenn.

Socialni problem novega stroja za obiranje bombaža je isti kakor vseh drugih strojev v ameriških industrijah in na poljih: stroj prežene delavce iz tovarne, rudnika ali s polja. Stroj ustvarja "tehnološko brezposelnost", to je odjeda delo in zaslužek delavcem in jih meče na cesto.

Če bi novi stroj za obiranje bombaža stopil na bombažne plantaže na jugu z enakimi pogoji kakor je večina strojev v industrijah na vzhodu, zapadu in severu, bi bil rezultat že v naprej jasen: na tisoče in tisoče zamorskih siromakov bi bilo pognanih na cesto.

Toda s tem strojem je nastala nova situacija in socialni problem strojev je dobil novo lice.

Brata Rust, iznajditelja stroja za obiranje bombaža, sta socialno čuteča *moža*. Nista "žilava individija", kakor je 99% drugih iznajditeljev, ki spravijo nagrado in se ne zmenijo za posledice svoje iznajdbe. Brata Rust se zavedata, kaj pomeni njun stroj za črnce, ki obirajo bombaž z rokami — in nočeta odjesti kruha tem črnokožnim siromakom. Obrnila sta se na socialne strokovnjake za nasvet, kako bi se dala njuna iznajdba porabiti, da bi koristila vsem ljudem, ne samo lastnikom bombažnih plantaž. Postavila sta tudi pogoj, da noben operator, ki se posluži tega stroja, ne sme prejemati več plače kot danes prejema deset najnižje plačanih obiračev.

Seveda sta prejela dosti nasvetov. Najpraktičnejši nasvet za današnje razmere je, da se najemniki in delavci organizirajo v kooperativah in ta kooperativna društva naj potem najamejo novi stroj. Novi stroj bo delal za 75 oseb, ampak 74 delavcev ne izgubi zaslužka, kajti stroj bo delal za vse in jim dajal kruh!

Z drugimi besedami: stroj za obiranje bombaža bo socializiran, ker bo služil vsem, ne le peščici lastnikov plantaž!

Na ta način se lahko reši socialno vprašanje na vsej črti. In tedaj bo konec tehnološke brezposelnosti, konec ekonomske krize in konec vsega ekonomskega mišmaša.

Stroj je prokletstvo za večino ljudi, dokler služi le posameznikom, ki so lastniki stroja. Na drugi strani je stroj lahko blagoslov za človeka, če služi — vsem ljudem, če je socialna lastnina človeške družbe.

Če bi bili vsi iznajditelji strojev taki kot sta brata Rust! Koliko trpljenja, mržnje, neskončnega pričkanja in bojev bi bilo prihranjenih!

Vsi še niso taki; jako malo je še takih. Sčasoma jih bo več in več in drugi faktorji bodo pomogli, da socialni čut zajame vedno več razumnih ljudi.

Brata Rust sta prebila debel led; prebila pa sta še nekaj drugega. Dokazala sta, kako nesmiselna je trditev "žilavih individijev", da je napredek nemogoč v kolektivni družbi. Kdo bo še kaj iznašel, kdo bo odkrival nove stvari, če ne bo pričakoval plačila? Odgovor: vsak socialno čuteč človek! Brata Rust bi lahko vzela milijon dolarjev in šla svojo pot, ako bi bila sebičneža in požrešneža kakor so drugi.

Socialno vprašanje bo rešeno korenito — in materialna revščina izgine s sveta — kadar bo večina delavcev (znanstveniki so delavci!) izobraženih in socialno čutečih. Znanost porodi nove iznajdbe, socialni čut pa stori znanost plemenito in človeško.

Glasovi iz naselbin

Kampanja in drugo

Mt. Olive, Ill. — Iz svojih mladih let se še vedno spominjam izreka: varujte se krivih prerokov, ki se oblačijo v ovčjo obleko, notri so pa zgrabljivi volkovi. V današnjih dneh se mi to vidi še posebno na mestu. To posebno še, kar se tiče letošnjih predsedniških volitev, ko kandidatov kar mrgoli. To ti je prava mešanica, iz katere se dviga prah in meče narodu v oči, da bi ostal še nadalje slep. Ker je burbonski režim omajan, ga je treba na novo podpreti, ali zrušiti se mora prej ali slej. To je neizogibno. Vse pa je odvisno od naše delavske sloge. Še nikdar v zgodovini Združenih držav ni bilo take prilike kot je sedaj, da obračunamo z našimi zatiralci. Kdor sedaj ne spregleda, bo ostal slep vse svoje življenje.

Kaj sta stari dve stranki, je vsakemu znano. Da obe podpira Wall street, je pribito. In kaj imamo pričakovati od tam, se samo ob sebi razume — še večje gorje. Nagromadili so tam zlata in srebra, nam pa še papirja ne privoščijo za svoje — potrebe. S tem nam dajo znati, da krize še ne bo konec in se je nam bati še hujšega.

Kako mogočno vpliva Wall street na vlado Združenih držav, mi je znano iz govora milwaukeega župana Daniela W. Hoana, ki ga je imel leta 1927 ob 30-letnici rudarske unije na tukajšnjem unijskem pokopališču. Rekel je namreč, da Wall street že dobro ve, kdo bo naš prihodnji prezident. Tudi senator Norris iz Nebraske se je nekoč dobro izrazil, da mora Roosevelt premagati kapital, ali pa bo kapital njega. In približno izgleda tako, da je uganil.

Nova stranka Gašper-Miha-Boltezar — to ti je zopet pristna mešanica. Ni krop ne voda. Kdo more trditi, da je ne financira Wall street? Sumljiva pa je še tembolj, ker ima "fathre" med seboj. Tudi oni se zavedajo, da črna senca nima več bodočnosti, da jo civilizacija uničuje; zato se pa žaba v Detroitu napihuje do skrajnosti.

Zatorej nam ne preostaja drugega, kakor da glasujemo za našo delavsko stranko, za socialističnega kandidata Normana Thomasa. Tukaj je naša bodočnost, vsaj pa bodočnost naših otrok. Ne hodimo več iz dežja pod kap, ker imamo zadosti izkušenj za sabo.

Kar se drugih delavskih voditeljev tiče, predvsem Johna L. Lewisa, ga je izvrstno okrtačil S. Kaučič in mu pritisnil pečat izdajstva v zimski stavki leta 1918. Omenim naj nadalje, kakšne diktatorske moči se je poslužil in izposloval injunkcijo nad grobovi treh padlih junakov v rudarskem boju leta 1897 v Virdenu, Ill. Javnosti je znano, da se je ustanovil fond $16,000 za postavitev spomenika materi Jones, katera je bila na svojo željo pokopana poleg prej omenjenih žrtev kapitalizma. Načrt je bil napravljen za skupno grobnico, v kar pa Lewis ni privolil iz razloga, da so bili oni trije mučeniki UMW, mi pa smo odpadniki, ker spadamo k PMU. Torej sega njegova moč še pod zemljo.

Z delom na unijskem pokopališču se pridno nadaljuje. Okrog 35 rudarjev dela brezplačno in bo v kratkem vse dogotovljeno, tako da bo 11. oktobra velik dan za tukajšnjo naselbino — odkritje spomenika materi Jones. O programu poročam kasneje.

Z delom v majnah gre zelo klaverno. Dva rova obratujeta po relifnem sistemu; delo je razdeljeno tudi po vseh rovih. Torej imamo zadosti brezplačnih počitnic.

Čeprav je žalosten pogled po tukajšnji okolici radi suše, dobimo vseeno sem pa tam kak vesel dan, ko nas obiščejo prijatelji iz Milwaukeeja in Chicaga. Tako se je zgodilo, ko so nas obiskali na 19. julija John Gornik in njegov zet L. Valentin s sinčkom in ženo iz Chicaga. Prvi dan smo bili pri nas prav židane volje, drugi dan pa je povabil vse ožje prijatelje h K. Kralju v Benld na domačo zabavo in na veselo snidenje. Zahvalim se vam za vašo prijaznost in se priporočam še za nadaljnje obiske.

Andrew Maren.

Iz okolice Finleyvilla

Finleyville, Pa. — Zopet se oglasim, da ne bodo rojaki mislili, da je letošnja suša že tudi nas spravila iz te bogate dežele. Vseeno sem zadnje dni srečal našega Janeza, ki me vpraša, če je kaj novega. Kaj naj bo novega—nič, mu odgovorim. Evo ti novice, France, mi začne pripovedovati. Naš klub v Hackettu priredi veselico na 29. avgusta in ima namen razveseliti vse mlade in stare, bližnje in oddaljene člane in nečlane. K temu naj jaz dodam, da ste vabljeni vsi, da se še enkrat skupno razveselimo. Posebni odbor bo skrbel za naše potrebe in to prav dobro.

Imam še eno slično novico. Ravno danes sem srečal našega Toneta, tajnika društva 48 JSKJ, ki mi je povedal, da ima to društvo piknik na 16. avgusta pri bratu Franku Pohletu v Cortneyju, Pa. Zatorej ste vabljeni vsi člani te ali druge organizacije, bližnji in oddaljeni in vsi prijatelji in znanci, da posetite ta piknik, ki bo prvi in zadnji v tem letu. Pozivam tudi naše oddaljene člane, da nas pridejo pogledat, ker čisti prebitek je namenjen za zdravljenje društvene blagajne. Zatorej na veselo svidenje pri obeh priredbah.

Frank Pernishek.

—Federated Pictures.

Prizor iz policijskega navala na delavce, ki so zastavkali pri RCA-Victor Co. v Camdenu, N. J.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Sheffield, Pa., Mike Sv.: Poiščite si dobrega odvetnika, ki vam oskrbi vse potrebne listine za dobavo patenta.

O plemenskih razlikah

Ali je res, da v človeštvu sploh in posebej med skupinami, ki sestavljajo ameriško prebivalstvo, imamo superiorne in inferiorne narodnosti in plemena?

Earnest A. Hooton, profesor človekoslovja na Harvard University in predsednik Ameriškega udruženja fizikalnih antropologov, je odgovoril na to vprašanje, z govorom, ki da je nedavno imel na konferenci o inozemcu v Ameriki, ki se je nedavno vršila v Washingtonu pod pokroviteljstvom organizacije Foreign Language Information Service.

"Že od pamtiveka se je vsled podedovanih telesnih razlik podtikalo temu ali onemu plemenu, da je inferioren v mentaliteti in zmožnosti za civilizacijo," je rekel prof. Hooton. "S to zaničevanja vredno pretvezo so naši evropski predniki upravičevali zasužnjenje črncev in iztrebljenje Indijancev in mnogih drugih primitivnih narodov. Razvpito "breme belega človeka" je bilo v glavnem licemerstvo. Ko ni sedaj več divjih svetov, da bi jih prisvojeval, je belokožec obrnil isti zlobni argument proti svojim lastnim soplemenjakom, izvršujoč več zločinov v imenu plemena in narodnosti kot jih je bilo izvršenih v imenu svobode."

Kar prof. Hooton smatra kot enotno mnenje antropoligičnih znanstvenikov, je v glavnem sledeče:

1. "Pleme" je fizični oddelek človeštva, katerega člani se razlikujejo vsled po svojstvu sličnih telesnih kombinacij, ki so posledica skupnega dedinstva.

2. Ni nikakega edinega kriterija za razlikovanje plemen; pod to ali ono pleme uključujemo človeške skupine raznovrstnih varijacij telesne oblike in postave — kot so količine barvila v laseh, koži in očeh, oblika nosu, visokost postave, razmerje dolgosti glave do širokosti glave itd. Ti kriteriji so v glavnem dednega izvora, ali noben izmed njih ni nedovzeten napram vplivom okoliša kot so vpliv podnebja, prehrane, zemljepisne višine in načina življenja.

3. Dočim je pojmljivo, da se fizična plemena morejo razlikovati tudi glede psihologičnih kakovosti, glede nagnjenja, okusa, temperamenta in celo intelektualnih kakovosti, ni znanost v tem pogledu prišla še do točnih ugotovitev.

4. Pleme ni ista stvar kot jezik, kultura ali narodnost. Pleme je dedno, jezik je kulturna pridobitev. Črnec mora imeti angleščino za svojo materinščino. Ni nikakega arianskega plemena; arijski je izraz, ki se more vporabljati le za skupino jezikov, ki jih govorijo prebivalstva raznovrstnih plemen, narodnosti, veroizpovedanj in drugih kulturnih pogledov. Ni nikakega "francoskega plemena", ni "nemškega plemena" ali rase v pravem zmislu besede. Taki izrazi uključujejo narodnost, rabo skupnega jezika in neko stopnjo sličnosti glede oblike kulture, ali nič več.

5. Fizični antropologi niso še v stanu natančno porazdeliti obstoječih človeških plemen na podlagi njihove evolucije. Vsako pleme pokazuje zmes primitivnih in razvojnih značilnih potez.

6. "Čisto" pleme je malo več kot znanstvena abstrakcija; ne moremo najti nikakega čistega plemena v nobeni civilizirani deželi. Čistost plemena je k večjemu omejena na ostanke divjih skupin v izoliranih divjih pokrajinah. Sedanja človeška plemena so se pomešala in zarodila med seboj tekom mnogih tisoč letij.

7. Da so se obstoječa človeška plemena večinoma sestavila iz raznih izvirnih plemen, je lahko dokazati. Na primer Polinezi predstavljajo stabilizirano zmes belokožnih, zamorskih in mongolskih elementov. Takozvana nordiška rasa je brškone zmes raznih plemenskih skupin, ki so bile v Evropi med ledeno dobo in h kateri so bili v zgodovinskih časih dodani alpinski, mongolski in drugi plemenski elementi, prinešenih od Laponcev, Slovanov in drugih narodov, ki so se pomešali s prebivalci "nordiške" pokrajine.

8. Proučevanje rezultatov hibridizacije (pomešanja) najbolj fizično različnih modernih plemen — kot črnca in nordika ali mongoloida in črnolasega aredozemskega belokožca — ni dokazalo, da se je plodnost zmanjšala niti se ji vitaliteta znižala vsled takih križanj. Mešanci pokazujejo obširno vrsto kombinacij karakteristik, podedovanih od obeh roditeljskih plemen, nikakšne degeneracije pa, ako izvirajo od normalnih roditeljev.

9. Znotraj vsakega posameznega plemena je velika individualna različnost, kar se tiče telesnih potez in umnih zmožnosti, ali znanstvo ni dokazalo nikakega ozkega vzajemnega razmerja med telesnimi in umnimi potezami.

Znanstvena metoda, da se ugotovijo plemenske sestavine prebivalstva Združenih držav in vsake druge dežele, je upoštevanje distribucije tipičnih kombinacij telesnega značaja v posameznku, ki so znane kot dedne plemenske poteze. Pri tem se ne jemlje v poštev, odkod dotičnik izvira. Proučevanja teh fizičnih tipov v staroameriškem prebivalstvu, glede otrok priseljencev iz drugih dežel in tujerodcev niso pokazala, da se je plemenska kompozicija Združenih držav znatno spremenila vsled nedavne imigracije. Novodošleci so več ali manj plemensko isti ljudje, ki so tvorili ameriško prebivalstvo za nekoliko generacij, dasi se je razmerje posameznih tipov med seboj nekoliko spremenilo.

Vsako pleme vsebuje vsakovrstne ljudi od idijota in kriminalca do ženija in državotvorca. Nikak tip ne producira večine posameznikov na enem ali drugem koncu stopnje. Mogoče je, da imamo posebne plemenske nadarjenosti in slabosti, ali to ni še znanstveno dokazano. Ni nikakih plemenskih monopolov za človeške čednosti ali pregrešnosti.—FLIS.

—Federated Pictures.

Letalo, s katerim sta sovjetska letalca Levanevski in Levčenko poletela iz Los Angelesa, Cal., preko arktičnega ozemlja v Moskvo.

Kačji kult—najstarejša ve

Nobene živali ne obdaja od pamtiveka ko mistike kakor kače. Ljudem se je v od vselej skrivnostna in nevarna. Celo n podobo so smatrali za zločesto. Zdi se, d bil kačji kult najstarejši kult, najstarejš ra sploh. Vpliv tega kulta je zasledit mnogih obstoječih verah. Skoraj povsod za simbol vsega zla.

Kača je bila najodličnejša žival podze bila je nekakšna vez med svetom živeči svetom mrtvih. Zato jo vidimo upodobl na mnogih nagrobnikih staroveških sredo skih ljudstev, posebno v Egiptu. Sklenje krog, so jo uporabljali kot simbol večnost vratih grobnic. Da je postala kača ta simbol, izvira brškone od tega, ker so lj že zgodaj opazili, kako se levi, kako od staro kožo in se pojavi potem z novo z njostjo na dan. To je podkrepljalo mis vstajenju po smrti in večnem življenju. je kača ponekod kot znanilka nesmrtnosti vala visoko spoštovanje.

Toda stari Egipčani, ki so jo najbolj štovali, so se istočasno tudi bali in jo so žili, kajti v njej so videli tudi utelešer Tifona, morilca Ozirisa. V nasprotju s Ho božanstvom vzhajajočega sonca, je bil T božanstvo tonečega sonca. Ostanek te ver kateri je kača veljala za boga zahajajo sonca, se je ohranil v Egiptu še do dana ŠNi, kajti tam ljudje pravijo, da ne more bena kača umreti, preden sonce ne zaide ji stori, kar ji hočeš.

Kot predstavnico zla smo jo spoznali iz topisemske zgodbe o Evinih skušnjavah v ju. Isti prizor nam kaže starobabilonski čatni cilinder iz drugega tisočletja pred n štetjem. Sveto pismo imenuje hudiča na nost za "veliko kačo". V germanski mito ji naletimo na kačo Midgard, ki obdaja v likem zvitku vso zemljo, in v Nifelhelu, st germanskem peklu, prebivajo preklete du vodovju, ki je prepolno kač.

V starem Egiptu so se kače, kakor sm menili, bali. Navzlic temu so tam verjeli prinaša srečo in varstvo zoper sovražnik jo pomirjaš z daritvami. Zato pa je nje doba krasila krono faraonov, svetišča in s omare. Stari Grki so jo popolnoma slekli nega demonskega značaja in so videli v spremljevalko bogov in herojev. Tudi on jo upodabljali v svojih svetiščih, posebno zvezi s kipi bogov. Izpod ščita slavnega dijevega kipa Partenonske Atene dviga s ozko glavo kača. V akropolskem muzeju mo skulpturo božanske trojice s kačjim som in kača je bila tudi sveta žival Askle boga zdravilstva. Še danes velja kača za in znak zdravniške znanosti in umetnosti. se, da tu ni vplivala miselna zveza s ka strupom, torej z umetnostjo mešanja stru temveč da je bil vzrok v tem, ker so ljudje či pripisovali izredno dolgo življenje in ji bila tako utešenje zdravja in visoki starost

V ljudskem praznoverju ima kača še ve ulogo. Prstan v podobi kače daje svojemu siku baje dolgo življenje in zdravje. Pr v podobi dveh kač, ki obračata glavi dr proti drugi, obnavlja baje mir med sprt prijateljema. Vojaka varuje okrog zape ovit kačji lev pred smrtjo in ranami, in če ložiš na rane in bule kos kačje kože, bo to vzročilo baje naglo ozdravitev. Kačje g so smatrali že v starem Rimu za talisman prinaša posebno srečo. Podobe kač na h so njih stanovalce varovale kuge in drugih lezljivih bolezni.

Tako vidimo, da ima kača v veri in ži nju ljudstev skrivnostno dvojno ulogo. dem je zločest demon, obenem pa tudi do hotno, zaščitno bitje, simbol drugega ži nja, ki se je očistilo vseh grdob pozems življenja.

Evropa izumira

Angleški publicist dr. Enid Charles razpr lja v nekem listu o evropskem populacijs problemu in prihaja do naslednjega zaklju

Zdi se, da so — razen Rusije — vse de Evrope, Severne Amerike in britskih domi nov dosegle stanje ali pa se mu naglo bliž ko bodo nesposobne, da bi število svojega p bivalstva ohranile vsaj stacionarno. Mog je iti dalje. Lahko rečem, da doslej ne poz mo razloga, da bi se nazadovanje ustavilo na tej točki, ki jo je danes doseglo. Tem v neje je posvetiti temu problemu vso pozorn preden dosežemo znatno neugodnejšo bilan V tem primeru bi namreč nazadovanje ro vitnosti šlo že tako daleč, da bi bilo nad težko potisniti razvoj naprej.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 11. avgusta 1916.)

Domače vesti. — V Indianapolisu se je strelil rojak Frank Keber, star 25 let in do z Lepe njive pri Mozirju na spodnjem Štaj skem. Vzrok: blaznost vsled vročine. — Sheboyganu je vročina umorila rojaka J Šviglja.

Delavske vesti. — Cestni železničarji v N Yorku so zmagali s svojo stavko. Prav ta zmagovito je bila zaključena stavka 22.0 krojačev v New Yorku.

Svetovna vojna. — Italijani so po stra bojih in s težkimi žrtvami okupirali Gor Na ruski fronti so bili hudi boji v okolici S nislava v Galiciji. Na francoski fronti ni b izpremenb.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Ljubljane.)

KAMNIŠKE PLANINE ZAHTEVALE LETOS ŽE PET ŽRTEV

Tri ponesrečenci akademiki. — Ednja dva Vido Janša in Mladen Mikšić, oba jurista

Poročali smo že, da so po dvodnevnem iskanju v Kamniških planinah našli reševalci oba pogrešana akademika Janšo in Mikšića mrtva kaki dve uri od Žage peči nad Kamniško Bistrico blizu tako imenovanega Gamzovega skreta. Najbrže sta strmoglavila v prepad istega dne, ko so našli tudi truplo dolgo pogrešanega abiturienta Srečka Vavpetiča.

Janša in Mikšić sta odšla 9. julija v Kamniške planine za kakih tri dni, kakor sta rekla. Kolesa sta pustila v Kamniški Bistrici, nato pa odšla v planine dalje. Odslej ni bilo več glasu ne sledu njih. Ker ju ves teden ni bilo domov, so Janševi starši obvestili planinsko društvo o domnevi, da njih sin našel v planinah smrt. Iz Kamnika je takoj odšla rešilna ekspedicija samih bratov Erjavškov v planine v smeri, kjer bi utegnili najti oba akademika, če sta se res ponesrečila. Naslednji dan so zagledali globoko pod stezo, pod prepadom obe trupli, ki sta ležali drugo ob drugem. Splezali so do njih in ugotovili, da sta res Janša in Mikšić, pogrešana akademika. Reševalci domnevajo, da sta oba padla v meglo, pa sta se hotela vrniti. Pri tem sta se spuščala najbrž po strmi polici misleč, da sta na grebenu Gamzovega skreta, po katerem bi lepo prišla brez težave na Žagano peč. Toda bila sta na strmem pobočju, polnem z grmiči in travo, pa nista videla, da vodi pobočje v globok prepad. Tako sta zdrsela na rob strmoglavila čez pečini v meglo, v prepadu sta obležala mrtva.

Megla je v planinah zelo nevarna. Celo izkušenega človeka, ki pozna vse kote planin, lahko spelje v smrtno nevarnost in smrt. Bratje Erjavšek, od katerih sta dva oskrbnika dveh koč na Kamniških planinah, dva pa gozdarca, so v Kamniških planinah tako domači, da poznajo vse grebene, vse prepade in nevarne kotlenca. Pa vendar se je nekaterim od njih prav ob iskanju obeh dveh trupel zgodilo, da je v megli tako zašel, da se ni več znašel v kraju in je zato rajši čakal, da so se megle razkadile, ker je pot v megli tako nevarna. Po nevarnih, manj obiskanih krajih, ki pa jih je ob iskanju ponesrečencev treba vse prekakati, se reševalci kaj radi poslužujejo gamzovih sledi, kajti gamzi se kretajo le po prehodnih in stezah, ki se ne končavajo na neprehodni točki. Gamzove sledi vedno vodijo dalje, zmerom po prehodne, vsaj za veščega plezalca. Če reševalci pri svojem žalostnem opravilu opazijo kje sledo gamzov, ki se razbeži do gledajo, po katerih stezah so prišli pobegnili.

Trupli obeh ponesrečencev so v soboto julija spravili v dolino. Trupli so najprej v rjuhah spustili po strmi steni do Žagane peči, kjer so jih položili v krste in na motornem vozu odpeljali do Kamniške Bistrice in od tod v Kamnik in Ljubljano, kjer so ju naslednji dan pokopali.

Vido Janša je bil sin edinec okrajnega sodnika Janše, star komaj 23 let, slušatelj pravne fakultete v Ljubljani. Mladen Mikšić pa je bil star 26 let, prav tako slušatelj prava v Ljubljani in Janšev najboljši prijatelj v življenju in tudi v smrti. Rojen je bil v Zagrebu, njegova mati pa je Ljubljančanka in se je po moževi smrti preselila v Ljubljano, kjer je sin Mladen doraščal, končal gimnazijo in bil že blizu konca pravnih študij.

S tema dvema so Kamniške planine zahtevale letos že pet žrtev in to samih akademikov. Najprej akademik Vilfan, potem Lovše, v juniju abiturient Vavpetič in zdaj ta dva!

In istega dne, ko so zadnji dve žrtvi doslej pokopavali v Ljubljani, sta s severne Triglavske stene strmoglavila in se ubila spet dva mlada alpinista, o čemer smo objavili poročilo posebej.

Teh številnih nesreč gotovo ni pripisovati le naključju, ki mu mora podleči tudi še tako izkušeni alpinist in plezalec. Nekoliko krivde bo treba poiskati tudi v dejstvu, da je obiskovanje planin in posebno še plezanje postalo nekakšna moda, ki ji sledijo tudi neizkušeni alpinisti. Če znaš dobro plezati in si v tem izurjen, če si se tega vadil na nenevarnih krajih in greš potem plezat čez nevarno triglavsko severno steno, ki je zahtevala že toliko žrtev, in se držiš že preplezanih smeri, boš skoraj zagotovo srečno preplezal steno. Pri nas pa se lotijo nevarnih plezalnih partij tudi že neizkušeni plezalci, fantje, ki so si za prvo alpinsko dejanje izbrali kar takoj najbolj nevarne stene. In prav iz vrst teh začetnikov se dogodi največ nesreč. Na pokopališču v Dovjem je sicer mnogo grobov, kjer leže trupla izkušenih turistov, ki so padli s severne triglavske stene, alpinisti domači in alpinisti iz Nemčije, Avstrije in Češkega. Toda to so bili po večini pionirji, ki so šli in hoteli prvi premagati severno steno ali pa odkriti novo smer v njej. Nad njihovim grobom človek skloni glavo z mislijo, da so se žrtvovali, nad marsikaterim grobom, ki so ga izkopale naše planine, pa skloni človek glavo z mislijo, da so postali žrtev vsekakor lepe, a slepe ljubezni do naših panin, in z mislijo, da bi marsikaterega teh grobov še ne bilo, če bi mladost premogla malo več razsodnosti.

ARNAUTOVIĆ OBSOJEN NA 15 LET ROBIJE

Drugi trije poslanci na več let, trije pa oproščeni

Dne 24. julija se je proces proti atentatorju Arnautoviću in njegovim komplicem zaključil z razglasitvijo razsodbe. Obtoženi so bili: Arnavtović da je streljal na vladnega predsednika, drugih šest poslancev pa je bilo obtoženo sodelovanja, ščuvanja in pripravljanja.

Glavni obtoženec Damjan Arnavtovič je bil obsojen na 15 let robije in izgubo častnih državljanskih pravic. Poslanec Dragiša Stojadinović na 5 let robije, poslanec Vasilije Trbić na 4 leta robije, poslanec Dragiša Milovanović na poldrugo leto robije, prva dva tudi na trajno izgubo častnih državljanskih pravic, zadnji enako, a le za dve leti.

Vsi štirje obsojenci torej izgube poslanski mandat, izgube morebitne državne službe ali pokojnino in druge državljanske pravice, ki se imenujejo častne.

Obsodbo glavnega obtoženca Arnautovića utemeljuje sodišče s tem, da se je prepričalo o njegovi nameri, ubiti vladnega predsednika med proračunsko razpravo. To je grozil usodni dan zjutraj pred dejanjem, ko je bil sicer pijan, pa tudi že 14 dni poprej je govoril trezen, da bo z revolverjem pokazal nekomu, da se s silo ne da sedeti na vladi. Tudi kaliber revolverja, bližina, iz katere je streljal in smer, kam je meril — vse to dokazuje dovolj, da je imel namen ubiti vladnega predsednika v skupščini.

Za ostale tri obsojence trdi sodišče, da so imeli velik vpliv na atentatorja in da so ga ščuvali k dejanju. Namestu obsojenih poslancev pridejo v skupščino njih namestniki.

Samomor. — V Splitu se je pod Marjanskim parkom obesil železniški uradnik Ladislav Ukmar iz Maribora. Zakaj je šel v smrt, še ni znano.

Premestitev.—Dr. Alojz Gradnik, znani pesnik, je podpredsednik ljubljanskega apelacijskega sodišča. Zdaj je bil premeščen k apel. sodišču v Split. Vladni klerikalni "Slovenec" je pripomnil k tej uradni novici, da je dr. Gradnik znani preiskovalni sodnik "šenčurskih dogodkov" in bivši sodnik pri sodišču za zaščito države v Beogradu. S tem "Slovenec" hoče povedati, da je premeščen iz maščevanja, ker je bil preiskovalni sodnik v zadevi klerikalnih demonstracij v Šenčurju pri Kranju za časa diktature.

"Slovenec" in Španija. — Da so španski uporniki plačani od španskih finančnikov, kapitalistov in rimske cerkvene gosposke, je znano. Zato je razumljivo, da klerikalni "Slovenec" bruha ogenj in žveplo na sedanjo špansko vlado in želi iz vsega srca zmago upornikom, o katerih pravi, da sploh niso uporniki, saj se vendar borijo za svobodo domovine izpod marksističnega lintverna. "Slovenec" našteva spet, kako požigajo boljševiški Španci cerkve in koliko duhovnikov in upornikov so že pobili, in joka nad temi delno resničnimi, delno izmišljenimi novicami, prav nič pa mu ni žal vse krvi delavstva in kmetov, ki se borijo proti španskemu fašizmu. Umor monarhističnega voditelja Sotella je za naše klerikalce nekaj najbolj ostudnega. Umor, ki so ga pred tem zakrivili monarhisti nad nekim levičarjem, pa se mu zdi menda popolnoma v redu, vsaj za ostudnega ga še ni oklical in ga tudi ne bo. V vseh svojih uvodnikih kliče "Slovenec" na boj proti edinemu sovražniku marksizmu, ki da je edina sila poleg katolicizma. Tudi v domovini se ustvarjata samo dve fronti: marksistična in katoliška, vse drugo ni vredno upoštevanja. In zato vodijo klerikalci besedni in tiskovni boj proti marksizmu z vsemi sredstvi, posebno z lažmi, ki jim sami verjamejo. Tudi ljubljanski radio imajo v rokah in preko njega plašijo verno slovensko gmajno s predavanji o krvoločnih uporniih delavcih, o Španiji, Mehiki in posebno še o Rusiji. Poseben špecialist v teh predavanjih je gl. urednik "Slovenca" dr. Ahčin. Ta vam našteje v radiu stvari, da se pobožnim podeželskim mamcem kar lasje ježijo. O ruski boljševiški mladini je pravil strahotne stvari, kako spolno svobodno živijo, kako mora biti vsaka ruska akademičarka na razpolago akademiku, kadar se mu zahoče spolnega občevanja in tako dalje . . . same stvari, ki jim dohtar pač sami ne verjamejo, če so popolnoma trezni na duhu, a so vse te čenče pač najboljše orožje vliti strah pred boljševiškimi ljudožerci v glave postarnih vernih ženic, ki si zmerom žele senzacij. Treznim in razsodnim ljudem pa take čenče le ne gredo v glavo, posebno če v isti sapi bere v "Slovencu", da je v Rusiji od revolucije do letos pomrlo nasilne smrti kar 18 milijonov ljudi! Tu se resnost lista neha in začne humoristični dnevnik. In to je "Slovenec" pogosto. Zdaj, ko so španski klerofašisti in kapitalisti organizirali upor proti demokratični republiki in za uvedbo klerofašistične diktature v Španiji, je "Slovenec" takoj zatrobil o "rdečem signalu" na Španskem in pisal tako, kakor da se je vsa Španija uprla proti desetorici komunističnih diktatorjev, ki tvorijo vlado. Blagoslavlja upornike in njih kri, preklinja delavsko kri, ki teče za obrambo demokracije in za pokončanje klerofašističnega gibanja v Španiji, in čaka trepetaje, da se odloči in zatrobi zmagoslavje ali jadikovanko.

Landonovo "prijateljstvo" do delavstva

(Nadaljevanje s 1. strani.)

preseljen z vzhoda na srednji zapad, toda njen glas še vedno prihaja iz iste smeri, od najbolj zakrknjenih finančnikov in industrijalcev.

Ne, o Landonu ni nobenega dvoma, kje bo stal z ozirom na delavska vprašanja v slučaju izvolitve. Po vseh znakih bo poslušen hlapec svojega gospodarja.

Večja zagonetka je Roosevelt. Organizirano delavstvo je pridobil na svojo stran s svojimi simpatijami, ki pa so zelo dvomljive vrednosti. Dvomljive vrednosti so, ker ni Roosevelt unijam dal niti ene obljube z ozirom na bodočo zakonodajo. Enostavno ga podpirajo prav tako naivno kakor Landon naivno razpravlja o "delavskem problemu", ki obeta v tej kampanji postati dominantno vprašanje.

Ako bo on ponovno izvoljen, so izgledi, da bo delavstvo v prihodnjih štirih letih dobilo od Rooseveltove administracije le — smehljaje. Drugega nič. V Washingtonu se je že razpasio mnenje, da bo prihodnja administracija, naj bo Rooseveltova ali Landonova, pričela s programom velikega v l a d n e g a "varčevanja", kar pomeni, da za brezposelne in druge reveže ne bo nobenega denarja.

Tudi nevarnost fašizma ne bo za las znižana, če bo dobil večino Roosevelt namesto Landona. Landon bi ne mogel slepiti nikogar, na drugi strani pa Roosevelt lahko marsikoga slepi s svojim liberalizmom, predvsem pa delavske mase. Ako bo dežela prišla v tak štadij, da za kapitalizem ne bo drugega izhoda kakor fašizem, ga bo dobila tako pod Rooseveltom kakor pod Landonom, ker fašizem je posledica kapitalističnega razvoja in ne političnih nazorov predsednika.

Na zapadu se snuje delavski dnevnik

Seattle, Wash. — V tem mestu je v teku akcija za ustanovitev liberalnega delavskega dnevnika kot protiutež proti Hearstovem listu. Iniciativo za to akcijo sta podvzela severozapadni svet tiskarskih unij in državna Commonwealth Federacija, nakar se je organizirala posebna skupina, ki nadaljuje z akcijo in prodaja delnice po $10 za novo časopisno podjetje.

—Federated Pictures.

Člani Črne legije, ki so obtoženi umora zamorca Silasa Colemana, v uradu detroitskega prosekutorja Bernarda Cruisa.

Vesti s Primorskega

ITALIJA SE PRIPRAVLJA NA NOVO VOJNO

Vojaštvo je čakalo na povelje za pohod preko . . .

Žiri, julija 1936. — Prebivalstvo onkraj meje je v zadnjem času vse preplašeno in ni med njim slišati drugega kot pogovore o bližajoči se vojni. Že napoved sama o prihodu vojaštva, dalje prihod vojaštva in pa govorice, ki so jih širili ponekod podoficirji in moštvo, da čakajo na povelje, da se podajo preko meje, je ljudi toliko zbegalo, da so dnevno pričakovali vpada Italijanov v Jugoslavijo. V koliko so te govorice v zvezi s kakšnim resnim vojaškim načrtom ni znano, možno je pa tudi, da so bile namenoma vržene med prebivalstvo, da se ga zbega.

Veliko vojaštva ob meji nad Idrijo

Idrija, julija 1936. — Zadnje dni junija sta prispela v Idrijo dva polka vojakov, in sicer iz Gorice in Verone. Do 10. junija je to vojaštvo imelo vaje v okolici Idrije, nakar je odšlo.

Istočasno je v Ledinah — obmejna vas nad Idrijo — kampiralo okoli 5,000 vojakov, ki so tudi izvajali manevre, pri katerih je sodelovalo letalstvo. Letala so vršila izvidniške polete nad obmejnim pasom.

Ravno tako poročajo iz Godoviča, da je tjakaj prispel 24. junija bataljon pešadije, pod poveljstvom majorja. Vojaki taborе na pašniku blizu naselja Log, 1 km za Godovičem.

Veliko vojaštva tudi na Cerkljanskem

Cerkno, julija 1936. — V Cerkno in okoliške vasi, kot Zakriž, Kamnomlja itd., je prišlo koncem junija in v začetku julija veliko število vojaštva, ki vrši manevre v obmejnem pasu. V Cerkno samo sta prišla 2 bataljona pešadije iz Vidma, po ostalih vaseh pa je nastanjenih po 500 do 1000 mož.

Dovoz vojnega materiala v obmejne utrdbe

Gorica, julija 1936. — Idrijo samo in neposredno okolico utrjujejo že dobra tri leta in so še letošnjo zimo hiteli z raznimi, morda tudi končnimi deli. Pred dobrim mesecem pa so začeli dovažati v pogrnjenih tovornih avtomobilih in ponoči najrazličnejši vojaki materijal v številne utrdbe, k so v hribu pri Divjem jezeru, v Podrateji, v Jeličnem vrhu in Lešniku.

Kot je znano, so utrdili tudi Nanos z okolico. In tudi v te utrdbe so z nastopom letošnjega poletje pričeli dovažati vojni material.

V Gorici grade velikansko letališče

Gorica, julija 1936. — Že večkrat smo kaj malega napisali o velikem letališču v Gorici, ki se razteza na Rojcah. Kljub temu, da je že sedaj zelo veliko, ga mislijo še znatno razširiti. Pravijo, da imajo sedaj prostora za 200 aeroplanov. Ta kader vedno izpopolnjujejo z raznovrstnimi novimi tipi. Stare aeroplane pa peljejo na "pokopališče", kot pravijo, v Ferraro. Potniku, ki se pelje iz Gorice v Mirien, ni dovoljeno, da bi se ustavil in gledal aeroplane in hangarje. Strogo je seveda tudi prepovedano vsako fotografiranje. Za tako veliko število aeroplanov so zgradili tudi primeren rezervar bencina, ki zmore nič manj kakor 200,000 hl. Sezidan je ves pod zemljo pod hangarji. Po novih načrtih se bo letališče razširilo proti Vrtojbi, tako da se bo letališče raztezalo po najrodovitnejših goriških poljih. Segalo bo nekako do spodnje vrtojbske postaje.

Dve novi aretaciji

Idrija, 15. julija 1936. — V idrijske zapore so pripeljali dva brata, 35 let starega Vončino Franca, lovskega čuvaja in njegovega 31 let starega brata Petra, doma iz Krnic nad Sp. Idrijo. Navedena sta bila aretirana na domu ob priliki hišne preiskave, ki so jo izvršili karabinjerji dne 5. julija. Osumljena sta bila, da sta skrivala doma orožje in na podlagi tega je bila izvršena preiskava, pri kateri so karabinjerji zaplenili 4 lovske puške. Dve sta bili last Vončine Franca, katere je rabil kot lovski čuvaj, dve je imel pri sebi v popravila, ker se je kot star lovec večkrat ukvarjal tudi s čiščenjem in popravljanjem strelnega orožja. Toda vsa njegova dokazovanja niso pri karabinjerjih nič zalegla in moral jim je z bratom slediti v zapor. — V okolici Idrije, vse do meje, so obširni privatni in državni gozdovi, v njih pa obsežna lovišča, za katere posamezne občine poleg privatnikov tudi sedaj vzdržujejo čuvaje. Razumljivo je, da bo imel vsak čuvaj lovsko puško in da brata Vončina nista mogla biti aretirana zaradi lovskega orožja, ampak je to služilo samo za pretvezo, da se tako fašistične oblasti lahko znesejo nad našim človekom.

Nov način poitalijančevanja naših otrok

Postojna, julija 1936. — V vseh večjih krajih, pa tudi v nekaterih manjših, zlasti pa ob meji, so otvorili v začetku tega meseca sončno-zračne kolonije za šoloobvezne otroke. Kot so vsi učenci primorani biti člani raznih mladinskih fašističnih organizacij, tako so po večini bili starši tudi primorani prijaviti in izročiti otroke za mesec dni v oskrbo novoustanovljenim kolonijam. Tako so naši otroci od jutra do večera v oskrbi nalašč zato dodeljenih učiteljic in končno še ponoči, ker tudi prenočujejo v šolah, kjer so jim uredili začasna ležišča. Otroci morajo med seboj govoriti izključno le italijanski in je dobro preskrbljeno, da se nobeden ne pregreši; ko korakajo skozi vas, prepevajo laške pesmi in seveda se tudi na polju igrajo in zabavajo vse po točnih navodilih in pod strogim nadzorstvom. V postojnski okolici, pa menda tudi drugod, je precej teh novo-ustanovljenih kolonij, ki nimajo drugega namena, kot da otroka popolnoma odtrgajo od doma in skrbijo tudi med počitnicami za primerno vzgojo v fašističnem duhu. Pri tem izkoriščajo predvsem žalostne razmere, ki vladajo po naših krajih in jasno je, da marsikak oče, čeravno s težkim srcem, izroči svojega otroka v oskrbo sončno-zračnim kolonijam zato, da bo vsaj za mesec dni pošteno hranjen. Da so privabili čim večje število otrok, so poskrbeli za enotne obleke ter za zadostna sredstva tako, da jih lahko dobro hranijo, kar je najboljša vaba. V vsaki teh kolonij bodo ostali otroci po en mesec in sicer izmenoma: mesec deklice, drugi mesec pa dečki. Otroški vrtci, ljudska šola, razne organizacije, sedaj pa še te kolonije — ustanove — ki so vzdrževane z ogromnimi denarnimi žrtvami, imajo pri nas samo en namen: čim hitrejše raznarodovanje. Pri vsem tem pa ne smemo pozabiti, da za vzdrževanje vseh teh ustanov, organizacij itd. pade celotno breme indirektno le na našega človeka, ki v obliki davkov plačuje leto za letom večje zneske.

NOVA 'PROSPERITETA' VODI V NOVO KRIZO

(Nadaljevanje s 1. strani.)

odstotka na delavca. Ker pa se je delovnik zvišal, je faktično zvišanje produkcije znašalo 9.3% na teden na delavca. Od tega zvišanja produkcije je dobil delavec le 1.9% več v obliki plače. Produkcijski stroški od kosa so se znižali za 3.7%.

Ta slika enostranske prosperitete izgleda nekako takole: Resnične plače stoje na spodnjem klinu lestve, produkcija je dosegla sedmi ali osmi klin, profiti pa se sučejo okrog 25. klina. Med temi tremi faktorji ni absolutno nobenega ravnovesja ali sporednega korakanja. Profiti lete kviško po vzpenjači, za njimi počasneje narašča produkcija, delavska kupna moč se pomiče naprej le za spoznanje, brezposelnost pa stoji pribita na tleh.

Odbor socialistične stranke zaključuje, da mora to prej ali slej, oziroma v bližnji bodočnosti privesti do novega gospodarskega kraha v Ameriki. Zapomniti si je tudi treba, da je dosegel dolg federalne vlade 34 milijard, v zadnjem letu je narasel nad pet milijard in pol. In po vseh znamenjih bo za plačevanje tega dolga poklicano delavstvo. Zvišanje izdatkov bi bila vlada lahko krila s sorazmerno večjim obdavčenjem bogatinov, toda tega ni storila.

"Tako nezdrave ekonomske razmere kakor jih pokazujejo te številke so svarilno znamenje, da bo v ne preveč oddaljeni bodočnosti prišlo do novega poloma", zaključuje izjava.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

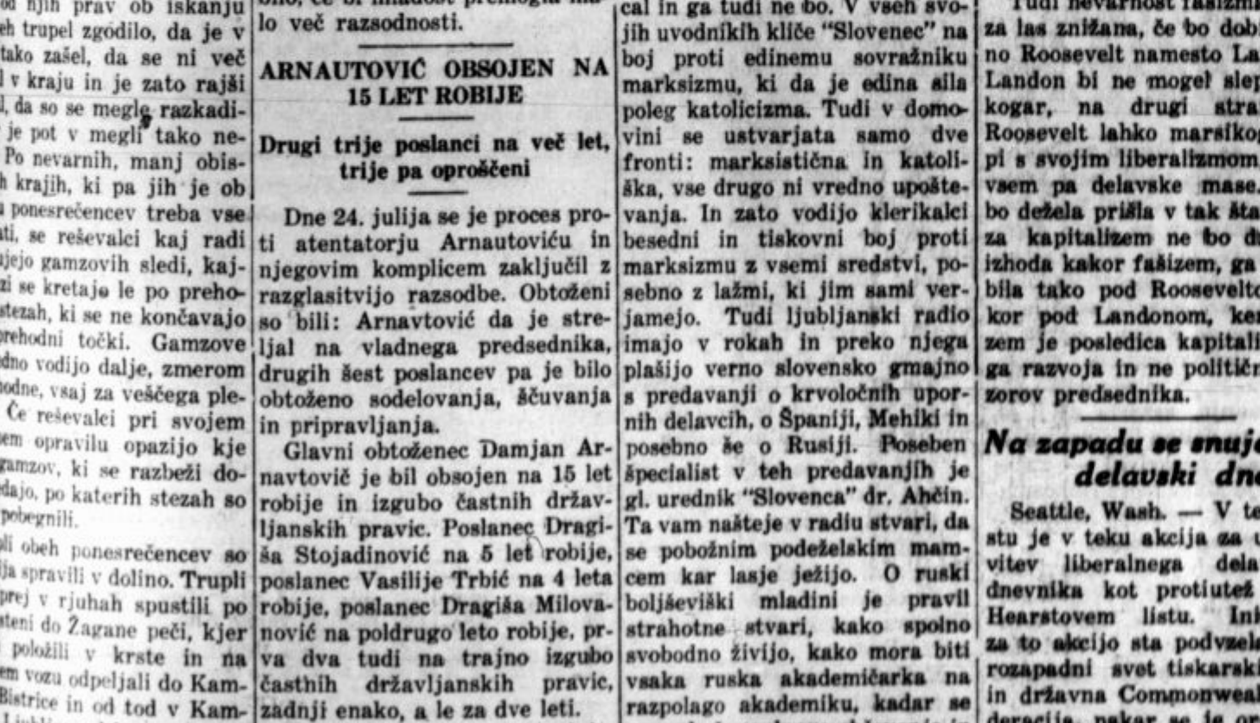

—Federated Pictures.

Slika kaže konstrukcijo jeza v bližini Aberdeena, S. D. Gradnjo financira federalna vlada.

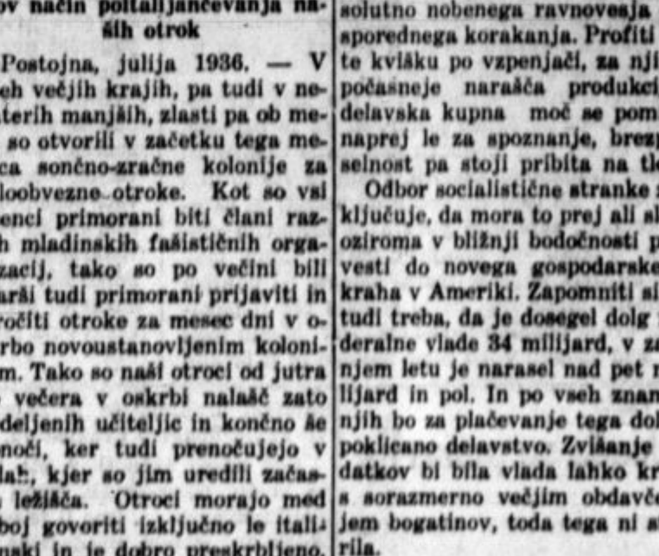

—Federated Pictures.

Skupina sovjetskih filmskih igralcev.

KNUT HAMSUN:

GLAD

Poslovenil FRAN ALBRECHT

Pogledal sem moža ni rekel:

"Kakšne norosti so to? Od koga je pismo?"

"Ne vem," je odvrnil, "dala mi ga je neka dama."

Tiho sem stal. Postrešček je šel. Vtaknil sem bankovec spet v kuverto, vsevkup pošteno zmečkal, se okrenil in stopil k gospodinji, ki je še zmerom gledala za mano. Vrgel sem ji papir v obraz. Drugače nisem črhnil ničesar, ne besedice; opazil sem samo, da je preiskala papir, preden sem odšel . . .

Ha, tako ravna na svetu poštenjak! Kaj besede, kaj bi govoril s sodrgo! Vzemi čisto mirno bankovec, zmečkaj ga in zaluči svojim zasledovalcem v obraz! To se je reklo postopati dostojanstveno! Tako je treba ravnati ž njimi, s temi bestijami!

Ko sem dospel do vogala Tomtegada in železniške postaje, se je hipoma jela cesta vrteti z mano in opotekel sem se proti hišnemu zidu. Čisto enostavno nisem več mogel hoditi, ne da se več vzravnati kvišku; tako, kot sem bil pal ob zid, sem obstal in čutil, kako me je zapuščala zavest.

Moj blazni srd je le naraščal od tega napada izmučenosti; dvignil sem nogo in udaril ž njo ob trotoar. Tudi na razne druge načine sem se trudil priti do moči, stiskal zobe, gubal čelo, vrtel oči — in to je pomagalo. Misli so mi postale čiste in začutil sem, da je to pričetek konca. Upri sem se z rokami ob zid in se pognal nazaj. Cesta je šla še vedno v krogu z menoj. Od gneva sem pričel goltati; iz globine duše sem se boril s svojo onemoglostjo in se pogumno upiral, da bi ne padel; nisem se hotel zgruditi na tla, stoje sem hotel umreti. Nekdo je počasi peljal mimo samokolnico in videl sem, da je v samokolnici krompir; toda iz besnosti, iz trmoglavosti mi je prišla na misel trditev, da to ni krompir, marveč da so zeljnate glave; na vse pretege sem klel, da so zeljnate glave. Dobro sem slišal, kar sem govoril sam in neprestano prisegal na to laž, samo da sem krivopriseženik. Opajal me je ta brezprimerni greh, stezal sem troje prstov kvišku in prisegal s trepetajočimi ustnami, da so zeljnate glave.

Čas je hitel. Sedel sem se na stopnici pred neko hišo in si obrisal pot s čela in vratu, pridrževal dih in se silil, da bi se umiril. Solnce je tonilo, bilo je popoldne. Spet sem pričel razglabljati o svojem položaju; glad se mi je nesramno ogiašal, v nekaj urah pa bo spet noč; veljalo je tedaj, najti pameten svet, dokler je bil še čas. Misli so mi znova krožile krog bivališča, iz katerega so me bili pregnali; nikakor se nisem hotel vrniti tja, a vendar nisem mogel drugače, da razmišljam o tem. Prav za prav je ženska vendarle imela svojo dobro pravico, vreči me na cesto. Kako bi smel pričakovati to, da lahko stanujem kje, ne da bi plačal? Vrhtega pa mi je še tupatam dala jesti; celo še sinoči, ko sem jo bil razjezil, mi je ponudila kruha z maslom, ponudila mi ga iz same dobrodušnosti, ker je vedela, da sem potreben hrane. Nisem se torej mogel pritoževati in sem jo na tihem pričel prositi odpuščanja za svoje vedenje. Zlasti sem hudo obžaloval, da sem se navsezadnje še nehvaležnega izkazal napram nji in ji v obraz zalučil tisti desetkronski bankovec . . .

Desetkronski bankovec! Tiho sem zažvižgal. Odkod je prišlo pismo, ki ga je prinesel sel? Šele v tem trenutku sem jasno razmišljal o tem in mahoma zaslutil, s čim je vse to bilo v zvezi. Bil sem ves bolan od bolesti in osramočenosti, zašepetal parkrat s hripavim glasom "Ylajali" in zmajal z glavo. Sem mar jaz bil tisti, ki je še včeraj sklenil, da pojdem ponosno mimo nje, če jo srečam ter ji pokažem svojo popolno ravnodušnost? Mesto tega pa sem vzbudil v nji samo sočutje in ji izvabil samo milosrčno žrtev? Ne, ne, ne, mojemu ponižanju ni bilo konca! Niti napram nji nisem mogel zavzeti dostojnega položaja; padal sem, padal na vse strani, kamorkoli sem se okrenil, padal prav na kolena, prav na prsi, se vtapljal v brezčastnosti in se nisem nikdar, nikdar več mogel izkopati! To je bilo vrhunec! Jemati deset kron kot miloščino, zgrabiti z obema rokama za tiste beraške vinarje, kjerkoli so se ponudili, obdržati jih, plačati ž njimi stanarino vzlic vsej najglobljí odpornosti.

Ali si nemara nisem mogel spet preskrbeti tistih desetih kron na kakšen način? Da bi šel k gospodinji in zahteval denar nazaj — to bi pač nič ne pomagalo.

A moral se je vendar še najti kak izhod, ako premislim, samo če se pošteno potrudim in premislim. Za boga, tu ni zadoščalo, preudarjati na navaden način, moral sem premišljati tako, da se vsega pogreznem v to misel, samo da si spet preskrbim tistih deset kron. Zatorej sem sedel, da bi premišlil.

Bilo je nemara približno štiri; v nekaj urah bi morebiti srečal gledališkega ravnatelja, samo ko bi bila moja drama že končana. Potegnil sem rokopis iz žepa in hotel z vso silo in na vso moč dovršiti poslednje tri prizore; mislil sem in se potil in čital še enkrat spočetka, a nisem prišel dalje. Le nobenih neumnosti! si pravim, le zdaj nikakšne trmoglavosti. In pričel sem pisariti konec svoje drame, pisariti vse, karkoli mi je prišlo na um, samo da bi dovršil čimpreje; tako sem nadaljeval. Hotel sem se preveriti, da me je spet obsenčil veliki hip, lagal sem si kar na debelo in očitno varal samega sebe in pisaril, ko da bi mi sploh ne bilo treba iskati besed. To je dobro! To je seveda odkritje! sem si zašepetal od časa do časa; kar zapiši to!

Navsezadnje pa so se mi moje zadnje replike zazdele nekam sumljive; tako zelo so se odražale od republik v prvih prizorih; razen tega ni bilo v besedah menihovih docela nič srednjeveškega. Razgrizel sem svoj svinčnik, skočil kvišku, raztrgal svoj rokopis, raztrgal vsak list posebej, zaključil svoj klobuk na cesto in ga poodil. Izgubljen sem! sem zašepetal, gospoda moja, jaz sem izgubljen! Samo te besede sem izgovarjal in stal še vedno tam in hodil po svojem klobuku.

Nekaj korakov stran stoji stražnik in me opazuje; sredi ceste stoji in pazi z očmi samo name. Ko pogledam nanj, se srečata najina pogleda, nemara je že dolgo časa stal tam in gledal samo name. Pobral sem svoj klobuk, si ga del na glavo in stopil k možu.

"Ali mi lahko poveste, koliko je ura?" ga vprašam.

Za hip se obotavlja, preden potegne svojo uro iz žepa in me medtem ne izpusti iz oči.

"Štiri bo," pravi.

"Natanko!" pravim jaz, "štiri bo, čisto pravilno. Vi razumete svojo stvar, kakor vidim, mislil bom na vas."

S temi besedami sem šel. Ves osupel nad menoj je stražnik obstal, gledal z odprtimi ustmi za mano in še zmerom držal uro v roki. Ko sem prišel do Royala, sem se okrenil in pogledal nazaj: stal je še zmerom na istem mestu in gledal za mano.

Ha, ha, tako je bilo treba krotiti zveri! Z najizbranejšo nesramnostjo! To imponira zverem, to straši zveri . . . Zelo sem bil zadovoljen s samim seboj in pričel sem požvižgavati pesemco. Vse živce napete od razburjenja, ne da bi čutil kakšno bolečino, celo brez vsakršnega neprijetnega občutka sem stopal lahko kot peresce preko celega trga, šel mimo bazarjev krog vogala in se spustil poleg Rešnje cerkve na klop.

(Dalje prihodnjič.)

—Federated Pictures.

Angleška bojna letala bruhajo dim pri manevrih nad Londonom.

Fr. Boutet:

Sosed

Tisto nedeljo se je gospa Helena pričela prepirati s svojim možem že medtem, ko se je komaj začel oblačiti. Helena je bila temnolasa, živahna osebica. Zmerom glasneje ji je vrelo iz ust. Tedaj je gospoda Bruida navdahnila nesrečna misel. Oblekel se je, ošinil ženo z dolgim ledenim pogledom, jo pustil v sobi in odšel na balkon.

Preteklo je pol minute. Helena je od znotraj zaklenila steklena vrata. Gospod Bruide se je tresel od jeze. Gospod Bruide je sedel ujet na svojem balkonu v tretjem nadstropju. Izprva ni hotel pokazati, da je ves iz sebe. Toda ogorčenje je zadušilo v njem občutek dostojanstva. Poskušal je trkati, da bi mu odprla.

Tisti hip je zaslišal, kako je zaloputnila vrata v prednji sobi. Helena je odšla iz stanovanja in res je videl, ko se je nagnil čez ograjo, kako je s svojim zelenim klobukom stopila iz hiše.

Gospod Bruide je tresoč se od jeze, ostal na balkonu. Že je hotel razbiti steklo v vratih. Toda zbal se je, da se rani.

Gospod Bruide je iz svoje ječe gledal na cesto. V glavi so se mu motale misli: maščevanje, odhod, ločitev!

"Lepo vreme je danes!" mu je zdajci zadonelo na uho.

Čokat možiček z dobrovoljnimi očmi je stal poleg njega, naslonjen ob železno ograjo, ki je ločila balkon od sosednjega.

Gospodu Bruidu res ni bilo do pogovora. Toda nesreča ga je omečila:

"Na takemle balkonu človek lahko po cele ure uživa . . ."

"Res je," je pritrdil možiček. Nato je uslužno dodal: "Saj vendar veste, če želite oditi, lahko greste skozi moje stanovanje! Ograja ni visoka, in če prinesem dva stola . . ."

"Ne razumem vas," je odvrnil gospod Bruide in jezni obraz mu je zalila škrlatna rdečica.

"Pač, pač," je nežno vztrajal sosed. "Prav dobro vem, da vas je milostiva gospa zaprla!"

Gospod Bruide ni odgovoril. Preklinjal je Heleno. Prevzel ga je občutek globokega sramu. Njegova smešnost postaja že znana ljudem!

Možiček ga je plašno postrani pogledal:

"Ste hudi? Oprostite, morda se ne bi bil smel vmešavati, toda rad bi vam bil na uslugo. Ugajate mi. Prvič sem tudi jaz uradnik. Tudi jaz sem podravnatelj in upam, prav tako kot vi, da postanem na vse zadnje še ravnatelj."

"Odkod pa poznate moje razmere?" je vprašal gospod Bruide ves osupel.

"Seveda — da — ker sem — vaš sosed — saj razumete. Zidovi v naši hiši so tako tenki in jaz slišim prav vse. Zvečer ste v jedilnici — jaz prav tako! Tudi v spalnici prav vse razumem. Torej kadar se z milostivo gospo pogovarjata, prisluškujem — no, in to je zabava! Človek res ne ve, kaj naj bi zvečer počel. Tako sem obe ti leti, odkar sem vaš sosed zmerom sproti o vsem poučen."

Bruidova jeza je izbruhnila na dan. "To je vendar nesramno vohunstvo!"

"Nikar, nikar," ga je gospod proseče prekinil, "sprva sem slišal vse, ne da bi bil sam hotel, na to vam prisežem! Če je človek na vsem ljubem svetu čisto sam, brez žene, brez sorodnikov, brez prijateljev . . . staram se sam samcat. Ko sem vas zaslišal, se mi je zazdelo, da sem dobil družbo. Naslonim se na steno in sem kakor član vaše družine."

Molčala sta oba. Gospod Bruide si je ogledoval tega moža, ki je o njem vedel največ na svetu in mu je bil vendar tako tuj. Polastila se ga je nejevolja, hkrati ga je pa prevzelo čuvstvo naklonjenosti, kakor napram prijatelju, pred katerim človek nima nobenih skrivnosti.

"Ampak če se vam morda slučajno kedaj zvečer zazdi," je nadaljeval možiček, "prav rad pridem za pol urice k vam. Samo na zid potrkajte. — Sicer pa se je pravkar vrnila milostiva gospa! Ne bo vam treba jesti samim, vi srečnež . . ."

H. Falk:

Usoda se ponavlja

Bilo je leta 1889. Albert Sorbier je bil ravno dvajset let star in se je pripravljal za svoj prvi pravniški izpit. Da je dospel na univerzo, se je vozil vsako jutro z omnibusom od kolodvora Saint Lazare-Saint Michel, zakaj stanoval je na Rue de Rome pri starših, častivrednih, sposobnih meščanih. Bil je priden mladenič, toda sanjav in tako je že tri tedne z veseljem opazoval mlado plavolasko, ki je prav tako vsako jutro pri operi stopala na omnibus. Bila je vitka v pas, oblih grudi in polnih oblik.

Na gostih laseh ji je čepel dražesten klobuček.

Kadar je iskala v žepu krila robček, so pogledavale svilene čipke spodnjice iznad nogavic iz fine bele bombaževine in nežne nožice z visokimi lesketajočimi se čeveljčki so še poudarjale ozkost gležnjev.

Tisto jutro jo je Albert pozdravil in z jasnim nasmehom se mu je zahvalila. Prihodnje jutro je porabil prvo priliko, ko je prišel pregledník, nekdanji nesarski uradnik, da je napravil nekaj opazk o uradništvu.

Čez nekaj trenotkov sta se že vneto pogovarjala zgolj o svojih stvareh . . . Ime ji je bilo Adela in je bila prodajalka v trgovini s stezniki. Stanovala je pri materi, uživala je pa precej prostosti in je smela zvečer zdoma, seveda pod pogojem, da se do polnoči vrne.

Ko je pri Chateletu izstopila, jo je Albert naprosil za sestanek in drugi večer jo je točno ob sedmih pričakoval na vogalu Rue Rivoli in Boulevarda Sebastopol. Prišla je iz trgovine, mu šegavo pripovedovala o debelih odjemalkah, ki so hotele biti suhe kot ose v pas, in brez dolgega pomišljanja je sprejela povabilo na večerjo v kavarni Vachette. Albert je naročil kokošjo juho in jerebice. Spoštljivo ji je pokazal Verlainea in Moreasa, ki sta sedela za sosednjo mizo, in pri dezertu jo je že prijel za roko. Po večerji sta šla ala v Scalo, kjer sta slišala znanega pevca Paulusa. In kočija, v kateri je Albert odpeljal Adelo domov, je bila priča njunega prvega poljuba.

Dijak se je blazno zaljubil v šiviljo. Toda tistih sto frankov, katere je dobival od starišev za svoje drobne izdatke vsak mesec, je ta silna strast v nekaj dneh požrla: zadolževal se je, zanemarjal studije in živel samo za Adelo. Sprva je dekle ta požrtvovalnost močno ganila, kmalu se je pa navadila nanjo, zazdelo se ji je, da ji je to dolžan in hkrati je prejemala na skrivaj — zakaj bala se je Albertove ljubosumnosti — mesečno rento od nekega šestdesetletnega gospoda.

Njen strah je bil upravičen: nekega dne, ko je s svojim starim prijateljem večerjala v posebni sobici kavarne Riche, jo je bil Albert, ki so ga mučile sumnje, zasledoval, vdrl v separe in kričal z glasom, ki mu je je cvilil od besnosti in se trgal od obupa:

"Ti, ti, ki te obožujem, ki si mi bila vse na svetu, ti si samo ničvredna deklina! Vse sanje si mi razdrla in samo smrt mi more dati pozabljenja!" In hotel si je zabosti v prsa dolg servirni nož, ki je ležal na mizi ob steni.

Toda šestdesetletniku se je še posrečilo, da je pravočasno priskočil in mu zadržal roko. In med tem, ko je Adela od groze pobegnila iz sobe, je stari prisilil dijaka, da je sedel k njemu. Brez težave se mu je to kmalu posrečilo, zakaj Albert si je zagrebel ves v solzah glavo v roke. Šestdesetletnik pa mu je pokojno govoril:

"Mladi mož, bedasti ste, če hočete storiti kaj takega. Za koga neki? Za nič, za prav nič, za takole dekle! Kaj naj pa takole mlado dekletce pomeni v življenju moža?"

"Mlado dekletce," je jecljal Albert ves solzan. "Zame ni mlado dekletce, zame je žena, katero ljubim. Zakaj ste mi jo vzeli? Samo s tem vašim umazanim denarjem."

"Čisto prav imate, saj to je tisto!" je stari mirno odvrnil. "Z mojim umazanim denarjem. To vam mora vendar pokazati nravstveno vrednost najine Adele. Verjemite mi, mladi prijatelj, nobena ženska ne zasluži, da bi se moški žalostil zaradi nje."

"Ne, kako morete le kaj takega reči! Menda niste bili nikoli mladi! Gotovo niste bili nikdar zaljubljeni."

"Morda pa le," je rekel stari gospod. "Toda to je vse tako zelo nevažno! Prisežem vam, da se komaj še spominjam na to."

"Ah, gnusni se mi zdite s tem strašnim cinizmom!"

"To je le spoznanje. Hočete malo šampanjca, da pridete spet k moči?"

In usmiljeno je ubogemu Albertu ponudil kozarec, katerega je ta z globokim vzdihom izpraznil.

•

Leta 1929, je bil Maksim ravno dvajset let star. Pripravljal se je za svoj prvi pravniški izpit. Na univerzo se je vozil vsako jutro s podzemeljsko železnico do Place des Ternes. Tri dni zaporedoma je na kolodvoru Villiers srečaval brhko plavolasko, ki mu je izredno ugajala. Četrto jutro jo je ogovoril. In zahvalila se mu je s smehljajem. Ime ji je bilo Nanou in bila je uslužbena pri veliki krojaški tvrdki. Stanovala je pri materi, bila pa dosti prosta in je smela ponoči zdoma, toda le pod pogojem, da hodi vselej z istim gospodom. Izstopila je na postaji Caumartin. Maksim jo je poprosil za sestanek in še tisti večer je čakala nanj na vogalu Boulevarda in Rue Daulou. Večerjala sta v nekem baru na Elizejskih poljanah, kjer ji je Maksim pokazal Chevalierja in Mistinguettko. Ko sta zvečer prebila na Montparnassu, sta šla skupaj domov.

Dijak se je blazno zaljubil v Nanou. Toda tistih tisoč frankov, katere je dobival vsak mesec od starišev za svoje drobne izdatke, je ta silna strast požrla v nekaj dneh. Zadolževal se je, zanemarjal studije in živel samo za Nanou. Sprva jo je ta požrtvovalnost genila, kmalu se je pa mlado dekle navadilo nanjo, zazdelo se ji je, da ji je to dolžan in prejemala je hkrati naskrivaj — zakaj bala se je Maksimove ljubosumnosti — od bogatega šestdesetletnika mesečno rento.

Njen strah je bil upravičen: nekega dne, ko je s svojim starim prijateljem večerjala v rezerviranem salonu, je vdrl Maksim v sobo in kričal, blazen od besnosti in tuge:

"Ti, ti, ki te obožujem, ki si mi bila vse na svetu, ti si samo ničvredna deklina! Ah, strašno je, samo smrt mi še ostane!"

In z browningom, ki ga je imel v žepu, hoče ustreliti Nanou. Stari gospod ga zadrži in med tem, ko Nanou od groze pobegne, potegne šestdesetletnik dijaka, ki je bil čisto brez volje, sebi na divan.

"Ampak, ljubi moj prijatelj, kaj ste znoreli? Kaj naj takole dekletce pomeni v življenju moža?"

"Toda vi niste bili pač nikoli mladi, vi niste pač nikoli ljubili?"

"Morda pa le," odvrne stari gospod. "Toda to je vse tako malo važno. Prisežem Vam, da se komaj še spominjam na to. Če ste žalostni, pridite kar k meni, pa se bova o tem porazgovorila. Dal vam bom dobrih nasvetov. Nate moj naslov."

Samogibno vzame Maksim posetnico in bere: "Albert Sorbier."

IZREDNA PRILIKA

Dobro upeljana gostilna posestvom; zidana hiša na galu So. Lawndale in 27. u se proda po zmerni ceni. nadaljna pojasnila se obr na: Basta-Musil & Co., 2 So. Crawford Ave., Chicago, (Adv.

SLOVENSKA NARODNA P PORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in posebno list Prosveta za kor ter potrebno agitacijo sv društev in članstva in za pr gando svojih idej. Nikakor ne za propagando drugih pornih organizacij. Vsaka ganizacija ima običajno s glasilo. Torej agitatorični de in naznanila drugih podpo organizacij in njih društev se ne pošiljajo listu Prosv

Naročite Mladinski list, boljši mesečnik za slovensko dino!

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvenci,e se lahko naroči na list Prosveta in šteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 za eno letno n nino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim i štejo k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini k ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado $6.00	Za Cicero in Chicago je.....
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in.....
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in.....
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in.....
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....
Za Evropo je.....$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali M Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S ali še se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dn Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati de vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo n datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.....

1) Ime.....Čl. društva št.....

Naslov .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov družine:

2) .....Čl. društva št.....

3) .....Čl. društva št.....

4) .....Čl. društva št.....

5) .....Čl. društva št.....

Mesto ..... Država.....

Nov naročnik ..... Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časni knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatsk slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in dru

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANST S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustmena pojasnila